

ION NICULIȚĂ – MEMBRU DE ONOARE AL INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI

ION NICULIȚĂ – REPERE BIOGRAFICE

Inițiativa Institutului nostru de a coopta membri de onoare în rândurile sale, ne-a oferit posibilitatea de a avea printre noi eminente profesori, cercetători și muzeografi, din mai multe centre din țară, care s-au distins prin activitatea lor științifică și care au colaborat cu institutul nostru sau cu diferite muzee din Moldova, abordând și probleme legate de zonele est-carpatică. De data aceasta, avem bucuria să avem în mijlocul nostru pe cunoscutul profesor și cercetător de la Universitatea de Stat din Chișinău, dr. Ion Niculiță. Vechi colaborator, prezent la Iași de fiecare dată la cele mai importante evenimente ale Institutului nostru și ale Facultății de Istorie din Universitatea *Al. I. Cuza*, domnul profesor este deja bine cunoscut ca o persoană cu multe calități, unanim apreciate.

Domnul Ion Niculiță este român basarabean dintr-o zonă din stânga Prutului a raionului Cahul și descinde dintr-o familie din neamul Pârvan, pe linie maternă, și e hotărât să ducă mai departe dragostea marelui savant pentru istoria neamului, de a dezlega tainele trecutului din toate ținuturile locuite altădată de marea civilizație a traco-geților.

Spre deosebire de mulți intelectuali basarabeni, care și-au făcut studiile în afara țării, la Moscova sau Leningrad, prof. Ion Niculiță și-a realizat pregătirea profesională la Universitatea din Chișinău, în perioada 1958–1963, avându-l ca mentor pe cunoscutul profesor Em. Rikman, care i-a insuflat dragostea pentru arheologie, cooptându-l de timpuriu în cercetările sale din unele obiective dintre Nistru și Prut, printre care și cele de la Delacheu, Comrat și Sobari. A fost remarcat de eminentul absolvent al Sorbonei, prof. Rudolf Enghelgardt, care i-a intuit pasiunea pentru istorie și vocația pedagogică oprindu-l ca asistent la catedra de Istorie Universală a Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău. Și-a pregătit teza de doctorat consacrată geților din secolele IV–III î. Hr. din spațiul pruto-nistean, la Universitatea *Lomonosov* din Moscova, în perioada 1968–1971, fiind îndrumat de mari savanți precum academicienii Boris Rybakov și Boris Grakov, Arcykhovskij, V. Janin, F. Kyzlasov, de profesori apreciați pentru realizările lor în cercetarea arheologică, precum și I. Iacenko, A. Meliukova și alți specialiști în istorie veche, alături de care a participat și la unele investigații arheologice.

La Facultatea de Istorie din Chișinău a urcat toate treptele didactice, de la lector la conferențiar, în anul 1992 fiind confirmat în gradul de doctor habilitat, i s-a acordat titlul de profesor universitar. Începând din anul 1983 a condus Catedra de Istorie Antică și Medievală, iar din 1990 conduce Catedra de Arheologie și Istorie Antică.

Mulți ani a fost singurul arheolog la Facultatea de Istorie din Chișinău preocupat de aprofundarea istoriei vechi din Republica Moldova. An de an, a participat alături de arheologii sovietici care făceau săpături în diferite așezări și necropole din Republica Moldova, cum au fost, printre alții, G. Feodorov, Galina Smirnova, iar în urma repetatelor cercetări de teren și a unei temeinice documentări a întocmit, în colaborare cu Marina Romanovskaja de la Moscova și V. Lăpușnean, *Repertoriul arheologic al monumentelor din epoca fierului din Moldova*, publicat la Chișinău, 1974, lucrare care a stat la baza a numeroase studii referitoare la probleme legate de epoca fierului în zona est-carpatică.

Cu timpul, prof. Ion Niculiță și-a creat numeroși adepți moldoveni, studenți apoi colaboratori, pe care i-a adunat în jurul său, formând un puternic colectiv de arheologi tineri, o adevărată școală, împreună cu care a organizat săpături arheologice pe întreg cuprinsul țării, încurajându-i să realizeze săpături proprii și care au adus contribuții valoroase, cunoscute și apreciate în lumea specialiștilor din țară și străinătate. Îi putem aminti aici pe Gh. Postică, Tudor Arnăuț, Aurel Zancoci, Valeriu Banaru, Sergiu Mateev, Natalia Mateevici, Eugen Potângă și alții, unii desăvârșindu-și specializarea prin doctorat sub conducerea sa.

Activitatea științifică a prof. Ion Niculiță s-a evidențiat de timpuriu, prin cercetarea exhaustivă a unor mari obiective arheologice, printre care se remarcă săpăturile de la Hansca, așezarea și necropola de la Limbari și din alte puncte din această microzonă, cărora le-a închinat mulți ani, redactând împreună și cu alți colaboratori ca Ion Hâncu, Isac Rafalovici sau E. Rikman, peste 15 rapoarte și studii, prezentate la diferite simpozioane, privind în special civilizația getică din această zonă, publicate în mai multe reviste de specialitate, printre care, *Sovetskaja Archeologia*, *Kratkie Soobščenia* sau *Arkheologiceskie otkrytia* de la Moscova, în prima sa carte, teza de doctorat, *Geții din secolele IV–III î.e.n. din spațiul Carpato-Nistrean, (Gety IV–III vv. d.n.e. v Dnestrovsko-Karpatskikh zemljakh)*, ed. Știința, Chișinău, 1977, și în a doua carte, mult mai extinsă, *Tracii de nord în secolele VI–I î. H., (Severnnye frakijcy v VI–I vv. do n. e.)*, Chișinău, 1987.

A continuat săpăturile lui Gh. Smirnov de la Butuceni, așezare getică fortificată cu mai multe nivele de locuire, cercetări finalizate prin colaborarea cu Institutul Român de Tracologie și realizarea, în colaborare, a *Monografiei arheologice*, publicată în seria *Biblioteca Thracologica* XXXVI, 2002, a Institutului român de profil. A continuat să cerceteze o fortificație asemănătoare, la Potârca-Trebujeni, apoi alte obiective din sudul Basarabiei, la Orlovka-Kartal, Satu Nou-Novoselskoe și Novonekrasovka, în colaborare cu muzeul din Odessa și Institutul de Tracologie, unde s-au cercetat vestigiile ale unor intense locuiri de la începutul civilizației getice și până în secolul I î. Hr. Se remarcă cercetările din așezarea civilă de la Cartal-Orlovka II din secolele I î. Hr.–III d. Hr., cu complexe închise, ce conțineau material bogat, ilustrând o intensă și de durată locuire. Rezultatele acestor cercetări au fost comunicate la sesiuni științifice și publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate și în volumul *Prezența romană în zona nord-vest pontică*, Chișinău, 2000, în colaborare cu Alex. Popa.

În ultimii ani, împreună cu întregul său colectiv de specialiști, I. Niculiță a reluat săpăturile fostului arheolog de la Chișinău Gh. Smirnov, la complexul de așezări fortificate din microzona Saharna, raionul Rezina, unde de asemenea cercetează sistemul de apărare și alte aspecte privind civilizația traco-geto-dacică din zona centrală a Moldovei, din mileniul I î. Hr. Un studiu relativ recent, *Les monuments thraco-gètes de la zone de Saharna*, a fost publicat în *Studia Antiqua et Archaeologica*, Iași, 2003, iar la cel de al IX-lea Congres de Tracologie a fost prezentat un studiu detaliat bazat pe rezultatele săpăturilor de la Saharna Mare și Saharna Mică, *Sistemul defensiv la traco-geții din regiunea Nistrului Mijlociu*, publicat în volumul II, Chișinău, 2004, cu lucrările congresului menționat.

A participat cu comunicări importante la Congrese Internaționale, de la Moscova, București, Sofia, Odessa, Kiev, sau la sesiuni științifice, printre care cele de la Donețk, Harkov, Ujgorod, Lvov, Reni și altele. În toate lucrările sale, bazate pe o temeinică documentare, a subliniat analogiile cu descoperirile din alte zone din estul Europei, remarcând unitatea civilizației traco-getice și continuitatea acestei civilizații, începând cu cele mai vechi urme și până la apariția primelor formațiuni statale vechi românești.

Remarcăm în mod deosebit contribuțiile sale exprimate în urma cercetărilor din obiective de la începutul primului mileniu d. Hr., cu privire specială asupra săpăturilor de la Sobari, raionul Soroca, secolele II–III d. Hr., subliniind continuitatea dacilor în epoca romană și romanizarea din secolele IV–VII.

Opera sa științifică s-a întregit prin publicarea, în diferite edituri, printre care și cele didactice și pedagogice, a manualelor de istorie pentru elevi; i se datorează și capitole importante, privind istoria veche, din *Tratatul de Istoria Moldovei*.

În ceea ce privește legăturile cu țara noastră și mai ales cu Iași, acestea datează de mult timp, când domnul Ion Niculiță a fost invitat la Facultatea de Istorie, la schimb cu prof. N. Gostar, și când a putut fi auzit vorbind, în simpatica limbă *moldovenească*, în amfiteatrul A.D. Xenopol al Universității din Iași, despre cercetarea arheologică din Republica Moldova.

A revenit frecvent începând din anul 1990, când a devenit și membru activ al Institutului Român de Tracologie, fiind cooptat în Consiliul Științific al Institutului și în Consiliul de redacție, a revistei *Thraco-Dacica*. A fost, de asemenea, ales membru al *Consiliului Internațional de Studii Indo-Europene și Thracice*, și în *Comisia Internațională pentru promovarea studiilor indo-europene și thracice*. În această calitate a participat activ la evenimentele organizate de aceste comisii și de institut, simpozioane și congrese, prezentând comunicări interesante, legate în special de aspecte ale civilizației traco-getice din spațiul nord-pontic și relațiile ei cu alte zone. A fost prezent la simpozioanele de la Satu Mare, Herculane, Tulcea, Miercurea Ciuc, Bacău, Constanța, de mai multe ori la Mangalia și la altele. De fiecare dată a fost însoțit de colaboratorii săi, printre care, regretatul Ion Hâncu, de Gh. Postică, Tudor Arnăuț și Aurel Zanoci, o echipă care se remarcă prin seriozitate și prin calitatea lucrărilor prezentate. A organizat și la Chișinău diferite manifestări științifice privind cercetările din domeniul tracologiei, împreună cu grupul de tineri arheologi care au efectuat săpături arheologice în diferite sururi, nu numai din Moldova, ci și în alte locuri din afara Republicii Moldova.

În anul 2004 a organizat cel de al IX-lea Congres Internațional de Tracologie la Chișinău-Vadul lui Vodă, cu tema *Tracii și lumea circumpontică*, cu largă participare internațională, încercând să continue o

tradiție în cercetarea tracologică, și care, din nefericire, nu s-a putut continua și în România datorită reformării Institutului Român de Tracologie. Lucrările congresului s-au publicat în limbi de circulație, în trei volume consistente, *Thracians and Circumpontic World*, apărute în același an, realizat în condiții excelente, bine primite de lumea științifică internațională.

Domnul prof. Ion Niculiță este un om devotat meseriei de dascăl, își iubește mult studenții, de care se îngrijește în mod deosebit, atât în șantierele arheologie cât și în calitate de șef de catedră și decan, funcție pe care o îndeplinește începând din anul 1993. S-a remarcat întotdeauna prin ținuta sa ireproșabilă, prin modestie și disciplină, demne de a fi urmate de cei care sunt în preajma sa.

Stimate domnule prof. Ion Niculiță, mă bucur ca, în numele colegilor de la Institutul de Arheologie din Iași, să vă urăm bun venit în mijlocul nostru. Vă dorim mulți ani, multă sănătate, putere de muncă, noi împliniri și cât mai multe realizări întru progresul arheologiei și istoriei românești.

SILVIA TEODOR